

A tavaszidő édessége

„Néha szeretnék még egyszer szerelmes kisdíák lenni / Hosszú órákig állni egy virágos ablak előtt / Némán várni egy megbeszélte szerelmes apró kis jelle / Aztán tágra nyílt szemekkel, remegve csodálni őt.” Irodalmi folyóiratban viszonylag ritkán idézett szerző Vándor Kálmán, a hetvenes–nyolcvanas évek népszerű dal-szövegírója. Mégis bátorkodtam a

Lady Laura című dalból idézni, s kedvem lenne elmerengeni rajta, hogy a magyar táncdal mennyit köszönhet az olasz slágerkultúrának, s az olasz slágerbe vajon mennyi szívárgott le a régi olasz trubadúrhagyományból. Hogy a szívárgás



irányát jól jelöltem-e meg, nem tudom, az irodalom talán csak előrecsordogálni képes, egyéb irányok csak a vízügy kútfői előtt ismeretesek. Egy bizonyos: a régi vers eredetileg rendszerint énekelt szöveg volt, szöveggé száradt dallam, s az is bizonyos: 2004-ben végre megjelent az első, az összes nyugati nyelvet felölelő, magyar nyelvű középkori szerelmi antológia, amely a legszélesebb értelemben vett irodalmi élet minden szereplőjének tanulságos lehet.

A könyv valóban tanulságul szolgál. A szexuális forradalom korában például, mint fentebb láttuk, voltak még, s igen számosan, akik

efféle szívet melengető szemérmességgel simították a szerelem témáját. A remegve csodáló áhítat versei mellett természetesen a középkor szerelmes műveibe sok vaskos humor, irónia, pajzanság is fér. Túl nagy a kor és a földrajzi távolság ahhoz, hogy a kötetben nagy filológiai gondossággal, jeles irodalomtörténészek korfestő bevezető tanulmányaiban is bemutatott provanszálfrancia, olasz, ibériai, germán Minnesang és angol trubadúrhagyományok leírhatók lennének egyféle közhelykészlettel.

A kötet trubadúrjaiban közös, hogy a férfi–nő kapcsolatnak a maga korában frissen ható, annak transzcendens és erotikus vonásait egyszerre hangsúlyozó felfogását vallják, s közös az is, hogy munkásságukból (egymásra épülő, illetve egymásra olykor szemernyit sem ható generációk, iskolák napjainkra félig már elhalkult írásaiból) a középkori Európa művelődéstörténetéről, a népnyelvű irodalom kialakulásáról kapunk ismereteket.

Az ismeretterjesztő albumot szem gyönyörködtető, a tizennegyedik század elejéről való színes képek díszítik, s a kötet összeállítói számára már a sötét középkorral szembeállított vérbő és varázslatos középkor képe is közhelyszerűen ismert. Könyvészeti megoldásaiban a korai nyomtatott könyvek tipográfiáját és

trükkjeit eleveníti fel, ez manapság itt-ott divat is lett, ebben a kötetben viszont legalább félig adekvát.

A belbecs legalább olyan hívogató, mint a külsín. „A magyar irodalomban nem három, hanem négy egyenrangú műnem létezik: a líra, a dráma, az epika [...] és az ezekkel teljesen egyenrangú műfordítás” – állítja Bánki Éva, s tény, hogy a Rába György által „szép hűtlenségnek” nevezett műfordítás a fordítók életművének és korának is alkotórészévé válik. Ily módon a jelen antológiába beválogatott műfordítások a 20. és 21. századot is visszatükrözik, s alakítják is, amennyiben elfogadjuk, hogy a nyolcvanas évektől a „magasirodalomban” (hegymászó kútfők leleménye) is megfigyelhető a trubadúrlíra kultusza.

Három vagy még több nemzedék műfordításai feleselgetnek egymásra: Babits Mihálytól Radnóti Miklóson át, Illyés Gyulán és Baranyi Ferencen keresztül egészen a leg-

újabbakig, akik közül három kivételesen „hűtlent” feltétlenül kiemelek: Havasi Attilát, Varró Dánielt és Vaskó Pétert. A könyv még az olyan olvasónak is íncsiklandó érdekesség, aki – mint e sorok írója is – elítélendő módon a kortárs irodalom iránt jobban érdeklődik, mint régen elhalt elődei iránt. Termékeny paradoxon, hogy épp a kötet legarchaikusabb rétegét képező, gyakran mágikus céllal komponált galego-portugál női dalokban kaptak legnagyobb szabadságot kései fordítóik.

A kötet örömteli felfedezés a szívvel melengető szemérmesség örök kedvelőinek éppúgy, mint azoknak, akik boldogan lobogtatják újra és újra, hogy minden kornak megvan a maga szexuális forradalma, s minden korban ott a pimaszul világias és pajzán BEAT.

KÉPES GÁBOR

(Szerkesztette Bánki Éva, Kairosz Kiadó, Budapest, 2004, 599 oldal, 5400 Ft)

Kultúra

MADARÁSZ IMRE:

Irodalomkönyvecske

Az első fülön a szerzőről szóló legfontosabb adatok között olvashatjuk azt az elképesztő tényt, hogy a

könyv írójának „1984-től közel ezer publikációja és húsz önálló könyve látott napvilágot”. Lehet-e ezek után még többet mondani az irodalomról? Mit rejthet ez a karcsú kötet, mely címe szerint is csak „könyvecske”?